

"כדי להציל חיים חייבים לטפל במפגעי אסבסט"

דב משה, פעיל סביבתי, חבר וועד בעמותת אזרחים למען הסביבה

נייר עמדה לקראת ישיבת וועדת המשנה לענייני בריאות וסביבה שתערך ב 1.2.2022

שמי דב משה, אני מטפל בסוגיית האסבסט מזה מספר שנים, כאזרח, אקטיביסט שמודאג מאוזלת היד של מערכות השלטון המרכזי והמקומי.

אני תושב נהריה, שמאז ומתמיד היוותה מקור לבעיית האסבסט מאז הוקם מפעל איתנית בנהריה ועד שנסגר, אך הבעיה נותרה קשה ומורכבת.

המדינה, ביוזמת המשרד להגנת הסביבה פועל, אך אני מתריע מפני סחבת שפוגעת בבריאותם של אזרחים רבים.

כאקטיביסט שנמצא בקשר מתמיד עם העירייה והמשרד להגנת הסביבה אני חש שאף אחד לא רוצה לקחת אחריות. מסיבה זו למשל ב 2017 אושר תקציב נוסף לפינוי אסבסט, חלפו 5 שנים ועדיין העבודות לא החלו. לפני כשנה, הודיעה עיריית נהריה על סיכום המדבר שהיא לוקחת על עצמה (בהסכמת המשרד) את ניהול הפרויקט במימון המדינה. מדוע לא מבוצע?

תמונת מצב:

בנהריה יש 15 אתרים ידועים. יורם ורגה מי שהיה המפקח על פרויקט ניקוי האסבסט בשלב א, מעריך שהמספר הזה עשוי לגדול ל- 150 אתרים הועיל ולא יודעים בוודאות מיקומם של כל מוקדי ההטמנה והפיזור.

הלכה למעשה, כפועל יוצא לבנייה וחפירה בקרקע, מתגלים עוד ועוד מוקדים חדשים. (ברחובות: ויצמן סולד, סולד-שי עגנון, ז'בוטינסקי, עליה ועוד...)...

כך למשל, בנהריה קיים מפגע אסבסט שרוף במבנה מגורים בשכונת טרומפלדור. המפגע דווח על ידי לכל הגורמים. המפגע אינו משולט ואינו מטופל. חלפו 3 שנים מאז... כל מילה נוספת מיותרת.

באזור שמול מפעל איתנית נחשף אסבסט פריך מספר פעמים כתוצאה ממספר גורמים לרבות רשלנות. בהרחבת כביש 89 נחשף באוקטובר 20 מקטע ענק כתוצאה מרשלנות ואי ביצוע ההנחיות. המצאות האסבסט במקום, ידועה כבר מ-2005 לכל הגורמים. עד היום המפגע לא הוסר!! הטיפול השוטף הנדרש למניעת סיכון באתר לא מבוצע עפ"י ההנחיות. האתר מוזנח ומסוכן גם בעת כתיבת שורות אלו.

במקומות בהם מבוצע סקר אסבסט ומוצאים אסבסט והרשויות נדרשות לטפל במפגע, יש לערם אדמה, להתיז חומר מלכד ולכסות את האסבסט בניילון. מסמנים עם יתד וסרט צהוב. אני חייב לציין שלא תמיד הכיסוי מתבצע בפועל ולא אחת הניילון נקרע בגלל הרוח. כשאני פונה לטפל במפגע לא אחת מסבירים לי שאין סכנה כשערימה מכוסה בניילון. טענה מגוחכת, אם לא מסוכן, אז למה צריך בכלל לפנות? כך בסקר שנערך בתחילת אוקטובר ברחובות קק"ל +יצחק שדה ולא פונה עד היום.

מי אחראי לפינוי האסבסט?

בתוקף חוק יש אגף מיוחד לטיפול באסבסט במשרד להגנת הסביבה:

1. הנתון שמוסר המשרד על פינוי מוצרי אסבסט על פינוי 1.3 מ"ר מוצרי אסבסט צמאנט, משמעתו, סיום פינוי האסבסט בעוד כ- 70 שנה!!
2. החלטות ממשלה על הסרת לוחות אסבסט בעוטף עזה, הם פועל יוצא לרמת הסיכון בפגיעת טיל במבנה אסבסט (אירוע קונבנציונלי, הופך בהכרח לאירוע לא קונבנציונלי) כל הארץ מאוימת...
3. להערכת, למעלה מ- 90% מהלוחות אינם צבועים ואינם מתוחזקים כנדרש עפ"י חוק. רוב הלוחות הם בתחום הפרטי. צריך להבין שכל לוח צמנט שכזה, גילו לפחות 35 שנה. לפיכך מרבית הלוחות המצב גרוע מאד.
4. אין כל מיפוי לאסבסט צמנט בארץ. מדוע לא נדרשות הרשויות המקומיות לביצוע מיפוי בתחומם?
5. ברשויות המקומיות לא מבינים כלל את ההבדל בין מקום ציבורי לבין מבנה ציבורי. (גם חלק מעובדי המשרד). כך למשל סקרים שביצע איגוד ערים ברשויות מקומיות, התייחסו רק למבני ציבור. לצורך העניין אבהיר – גם בית מלון בבעלות פרטית, הוא מקום ציבורי. גם אסבסט הנמצא בבניין בבעלות פרטי ונושק לדרך ציבורית, מחייב התייחסות כמקום ציבורי.
6. במשרד קיימת קרן המאפשרת סיוע ומענקים להסרת לוחות אסבסט עפ"י קריטריונים. מדוע זה לא מובא לידיעת הציבור? מדוע הרשויות לא מפנים לקרן זו? כך לדוגמא, כמה כספים הועברו מהקרן לנהריה (עיר מוכת אסבסט) התשובה היא: אפס!! כמה כספים חילקה עד היום הקרן?

ומה על הסמכויות שיש לרשות המקומית?

לרשויות המקומיות יש סמכויות אך בפועל הן מעדיפות לגלגל את האחריות למשרד להגנת הסביבה. הרשויות רואות בדיווח על מפגע כמיצוי האחריות שלהם! הדבר עלה בברור בתשובת העירייה בעתירה מינהלית 102410820 משה דב ואחרים נגד עיריית נהריה והמשרד להגנת הסביבה. בדיון זה קבע בית המשפט בהחלטתו שאין הוא מקבל את עמדת עיריית נהריה ואף חידד וקבע דרישות במסגרת אחריות זאת. למרות זאת רבות מהרשויות ועיריית נהריה בפרט, אינם פועלות כך גם כיום ומנגד המשרד אינו פועל כנגד הרשויות הפועלות כך.

צריך להיות ברור שאין למשרד את היכולות לתת תשובה לכל מכלול בעיות האסבסט (כך לדוגמא, במחוז הצפון קיימים 2 רכזי אסבסט בלבד) ועל כן הרשויות חייבות להוות "מנוף" לטיפול.

כך לדוגמא, ניתן לראות בברור בתמונות המצורפות את ההזנחה הרשלנית באירועי אסבסט בנהריה ולמעשה הרשות המקומית מתנערת לחלוטין מאחריותה ומטילה זאת על המשרד, משרד השיכון, מע"צ ודומים. הלכה למעשה קיים סיכון ממשי לבריאות הציבור במפגעים אלו. כל זאת בניגוד מוחלט לסעיף 49 לחוק האסבסט שקובע בדיוק את הסמכויות הנתונות בידי הרשות. מחובת הרשות לפעול גם מתוקף חוקים אחרים ("פקודת בריאות העם") במשתמע לבריאותם ושלומם של תושביה.

מה צריך לעשות כשמתגלה אסבסט?

ההנחיות רשומות ומפורטות גם בחוק וגם בהנחיות המשרד.

יש לתחם את האזור ולא לאפשר כניסה.

יש לגדר את האזור באופן שימנה כניסת אנשים לאזור המפגע.

יש לשלט את האזור בצורה ברורה ומובנת.

אלו הם דברים שניתן להשית על הרשות המקומית ואו לחדד את חובתה לדרוש ולאכוף ביצוע במקרה שמדובר בגורם פרטי.

נקודות כשל

1. כוח אדם המשרד מטפל בלמעלה מ-3000 היתרי עבודה באסבסט צמאנט בשנה ועוד פניות רבות מאוד בנוגע לאסבסט פריך. במצבת כ"א המצויה כיום במשרד, אין למשרד כל אפשרות לתת מענה אפקטיבי ללא עזרה מהרשויות (שאיננה) כזכור במחוז צפון 2 רכזי אסבסט בלבד.
2. כמי שהיה מעורב בכ- 150 מפגעי אסבסט ב-4 השנים האחרונות הפיקוח הוא מעט מדי, מאוחר מדי. ברוב המקרים שנתקלתי בהם הייתה רשלנות של קבלני הביצוע שללא התערבותי המצב היה הרבה יותר גרוע (כן, חוששים ממני). המשרד מצידו, למרות שאכן פעל משמעתית כלפי חלק מהקבלנים ואף החזיר קבלנים לשטח להשלמת העבודה, עדיין מתנהל בהעדפת קבלנים מסוימים ועצימת עין וכאמור יש בידי הכלים לביצוע פיקוח ואכיפה אפקטיבים.
3. שקיפות, למשל שכונת אכזיב שהוקמה בצפון לנהריה. רוכשי הדירות קיבלו מידע מוטעה לגבי סכנת האסבסט. המשרד לא פעל לידוע התושבים. לא ננקטו כל צעדים כנגד הרשות ורכבת ישראל אשר השטח בתחומה. לא נערכה שום פנייה לוועדות הבנייה (הפרת תנאי למתן אישור אכלוס). המשרד והרשות המקומית לא פעלו בעצמם למתן פתרונות עפ"י סמכותם. נרשם במפורש שמתן אישור האכלוס ניתן ללא ידיעת המשרד ובניגוד לעמדה המקצועית של המשרד. דרישת המשרד שכללה: "גידור גבוה של אזור המפגע ודרישות מחמירות לאופן ביצוע עבודות לפינוי ואו אחרת. המשרד הוא הרגולטור, הגורם המנחה ועמדתו היא הקובעת. משכך, בלתי נתפס ובלתי מובנת "שתיקת" המשרד לנוכח העובדות הבאות: 1. מתן אישור אכלוס בניגוד לעמדת המשרד בתאריך 23.01.2020 המשך אכלוס השכונה בהתעלמות מוחלטת מדרישות המשרד עד סוף חודש יוני ללא פינוי וללא גידור גבוה ואו דומה המבטיח לכאורה את שלום השכונה. (הגדר הוקמה בסוף יוני לקראת תחילת עבודה ביולי) השלמת ביצוע עבודת הפינוי העילי רק בסוף נובמבר.

ממצאים מהשטח כפי שעולים מתמונות שצילמתי בנהריה.

הרחבת כביש 89 – אסבסט פריך בטיפול מאוקטובר 20 (עד היום טרם פונה גם בחלוף המועד הרשום בתשובת המשרד.

הרחבת כביש 4 "האצטדיון" – ידוע מזה כחצי שנה, נוצר כתוצאה מרשלנות ואי ביצוע הנחיות המשרד. פוזר וכיום מצוי ב-2 מוקדים. ממפגע קטן יחסית הפך להיות מפגע גדול כתוצאה מהנחיות לא ברורות, חוסר פיקוח. עלות הפינוי תעלה בסופו של יום בעשרות מונים יותר ממה שהיה צריך לעלות אם זה היה מטופל כראוי. (כמובן, המדינה משלמת ...)

לסיכום נייר העמדה, אכן יש תקציב ויש רצון לפתור את הבעיה אך בפועל אין כל סיכוי שהסכום המוקצה יספיק. לאור הסחבת והבירוקרטיה אני מציע להגדיר את הטפול במפגעים אסבסט, כטיפול מציל חיים שמחייב מענה מהיר חוצה בירוקרטיות.

תמונה 1

הרחבת כביש מספר 4 סמוך לאיצטדיון, אסבסט פריך, מגודר חלקית, לא מכוסה במלואו ולא מסומן

תמונה 2

אסבסט פריך סמוך לאיצטדיון מנקודת מבט אחרת. אסבסט פריך, מגודר חלקית, לא מכוסה במלואו ולא מסומן

תמונה 3

אסבסט פריך + צמנט שמתועד בתמונות 1 ו 2 שפונה לפינה אחרת שצמודה לאצטדיון, כאן הוא גלוי וחשוף

תמונה 4

אסבסט צמנט מפוזר בבית העלמין הישן בנהריה

תמונה 5

תמונה המעידה על התחייבות עיריית נהריה להציב יתדות מסומנות בסרט צהוב

תמונה 6

סרט צהוב שלא עומד בפגעי הזמן

תמונה 7

כך נראה מקום שיש בו אסבסט והיה שם גם סרט סימון צהוב

תמונה 8

מפגע אסבסט על חוף הים מול מפעל איתנית, הגדר לא שלמה

תמונה 9

הרחבת כביש 89 אין גידור, אין שילוט, אין כיסוי של האסבסט

תמונה 10

חפירות בהרחבת שכונת רסקו ללא ביצוע סקר ופיקוח של מומחה אסבסט

